

ACC. N:R M. 8171:1-3.

Landskap: Skåne Upptecknat av: En 70-årig malmöbo
Härad: _____ Adress: _____
Söken: Malmö Berättat av: _____
Uppteckningsår: 1942 Född år 1871 i _____

Minnesuppteckningar fr. Malmö.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Mitt barndoms paradisdötte "mjöllepajken" och var beläget vid Södra Förstadsgratan.

Min farmor - farfar var död när jag år 1871 föddes - hade en gård vid Södra Förstadsgratan der Frillsgratan nu går fram. Den bestod av trehne längor varav den ena låg åt gratan med en smal trädgårdsremsa emellan denna och huset. Rosor och allenanda andra fagra blommor prunkade i täppan sommertid. Denna långa innehöll förmaket, stora salen samt längst bort bryggerhuset med öppen skorsten. Endast en gång kan jag minnas att stora salen användes och det var farmors begravningsdag då många gäster voro församlade, ty man gjorde stora gravöl och det gick muntert till när de gamla voro begravnna. I den öppna skorstenen i bryggerhuset röktes fläsket vilket sedan fick sin plats i torvhuset der det upphängdes på krokar i taket valdofotande, silda vid sida. detta härliga sidofläsk. Ja, sannertligen vattnas det inte denna på fläsk arma tid, när man tänker på hur godt det smakade till de smör- gäsar farmor bestod när jag hade hjälpit till med en eller annan sysla. Att jag själv fick gå ut i "torvhuset" och karva av fläsk efter benag bidrog mjöligen i ej ringa ~~mått~~ till att det smakade så godt.

Den andra dermed sammanhängande längan bestod av vardagsstugan som åt söder och trädgården med krusbärs-, haldon- och vinbärsbuskar samt äpple- och päronträd, inkörporten med ingång till torvhuset och drängkammaren vilken beboddes av mina båda farbröder som skötte lantbruket. Å. v. s. de brukade sova der för att vara i närheten av det derintill befintliga stallet med två hästar och tre kor installerade.

Den tredje och fristående längan inrymde loge och lada. På dess södra gavel fanns svinstian och höns huset. Gången derförbi förde till en dörr ut till hagen "låggen" kallad.

Till gårdenhördet ett tunnland jord och en väderkvarn en s. k. "stubbamölla" med ett par 12 pann stenar och en liten kors. senare anskafvad, när det blev på modet foura beskafen med krossad i st. f. malen säd. Av Malmö Stad arrenderades 30 tunnland jord i tvenne något ifrån varandra vid Pildammarna belägna lätter. Här odlades rågs, korn och havre. Potatis, sockerbeter samt klöver till korna vilka aldrig voro ute på bete. I hagen der hemma växte allenanda grönsaker, de tidigast mognande potatis- sorterna, sockerbeter och cikorirotter vilka senare levererades till Rör- sjöns Cikoriafabrik belägen vid Föreningsgratan. På den tiden användes allmänt cikoria till kaffet, men tyck sådan Löwzahn var mest omtyckt. Sådan insmugglades av gumnor från Köpenhamn och såldes till handlanderna.

I inkörporten stod om höstarna alltid tvenne korgar med potatis, en med vita och en med röda till försäljning och själv expederade jag mängden gång kannevis kunderna, ty meteraystomet var ännu icke infört i landet. "Du kan min nå måla panteflor ti kvinnan" sade ofta farmor till mig när jag tillfälligtvis var inne i stugan och någon kund kom. Man talade så på Södra Förstaden den gången, åtminstone de äldre. I unga år skulle min farmor ha varit med om, som brukligt var bland värnabarnen, att köra till Landskrona för att sälja grönsaker på torget der. På deras färd dit kommo de förbi Annelöv och jag mins en gång hur jag blev tillfrågad om jag kunde säga vilken klockare som sjunger högst. Annelövs blev svaret, ty kyrkan ligger på en backe.

Om somrarna, under skolfrierna och även emellanåt om höstarna fick jag hjälpa till med åtskilliga ting. Rågen tröskades ofta med plog på logen för att få s. k. långnalm till taktäckning, ty ännu hade man halmtak. Jag erinrar mig huru en gång farbror klände plogen om halsen på mig och frågade: "Har du sett lokatten". Innebörden närv fick jag aldrig besked om. Kornet och havren tröskades med ett enkelt tröskverk draget med vandrinn och ofta fick jag gå runt denna körande hästen timma efter timma, ett i mit tycke enformigt. Långtråktigt göra. Kallt var det mången gång också.

Kvarnen arrenderade min fader tillsammans med sin äldste broder. Således hade tvenne familjer om tillsammans 10 personer sitt uppehålle av den lilla avkastning den gamla möllan kunde ge. Höga hus byggdes så upp lite här och var i kvarnens närhet så det blev knappt även med vinden i seglen. Sådoga farmor och stallet skulle säljas och beet skiftas. På auktionen

Flem 30/5/1892

F. F. "Min nå" kyrka man emint de gamla sager

inropade far kvarnen full av entusiasm ty han hade för sig att i dess fot skulle fornynd vara tillfinnandes. Snickarämestare infann sig som köpare till ekevirket i möllan för att låta göra möbler derav. Det var samnerligen virke som hette duga. hårt som järn, men så var det säkerligen åtskilliga sökel gammalt.

A propos fornynd så minns jag att när en gång solvet i salen var upprivet för läggande av nytt så fanns under detsamma kanonkulor och knoter av nästar.

Ofta hörde jag far berätta att när farfar var ung malde han en mörk efternöstnatt bønhipen av sin unga hjälpredda då de nere på marken sågo ett mystiskt sken ett s.k. "pengablöss" Den unge mannen envisades att de skulle gå ned och "ta det" som det hette. Men farfar var vidskeplig och rädd och ville inte vara med derom. Senare under vinterns löpp syntes skenet åter vid olika tillfällen. Så skulle farfar året därpå en tidig morgonstund när han gick och såg sig om på marken ha träffat på ett stort cirkelrunt hål. Tydligt efter efter en uppdragen kitlel. Just på det ställe der skenet syntes. Vid den gick sin gamla gång tills en vacker dag der kom hantverkarer till ett litet ruckligt hus vid Spånhusvägen, som Spångatan den gångnen hette. Rucklet restaurerades och blev ett fint litet hus vittnande om borgenhet efter att förut ha verkat raka motsatsen. Man undrade var folket fått medel dertill. Men farfar hyste sina åminingar. Ett faktum är emellertid att mina farbröder ofta funno gamla silvermynt när de grävde upp marken om värarne. En gång fick jag ett sådant mynt omedelbart på fyndplatsen och har det ännu i förvar. det är danskt och från år 1627.

I likhet med sin fader var far min också danska, vidskeplig och trodd på spöken och ockulta ting. Far malde ofta om nätterna medan hans bröder upptogs arbetet under dagen. Vi bodde under min tidigaste ungdom vid Spånhusvägen mitt emot Mönbijskolan. En morgon när jag skulle gå till skolan kom far hem från sitt nattarbete och omtalade. att han, när han på kvällen gick till möllan, ur en grop vid vägen, kantad med piltträdd hörde ett snarrande låte och när han tittade ned i gropen för att se vad det var upptäckte han ett vidunder som han helst inte vill ha något att skaffa med varför han gick sin väg. Vias om att han räkat ut för varulven.

Jag erinrar mig att jag ofta mötte en man som jag tyckte såg rätt besynnerlig ut och mycket förvånad blev jag en dag när någon för mig pekade ut den mannen såsom varande varulv om natten. Se så riven han är i ansiktet sades det och samnerligen. När min uppmärksamhet fästes derpå såg mannen alltid riven ut i ansiktet. Det blir han när han är varulv om natten sades det mig. Hundarna riva honom.

Barnuppföstran var helt annerlunda än numera. De unga fick aldrig vara närnande när de gamle samlats. ty de fick inte höra på vad det talades om. På kalassen berättades gärna spökhistorier så jag hade haft många sådana att omtala om jag då hade fått vara med och höra på. En gång lysnade jag i smyg och hörde en lantbrukare och värnabo berätta om sina äventyr och upplevelser när han körde "lurendrej" för köpmannen.

A propos kalassen så har jag ofta på gamla dagar reflekterat över att den typen kvinnor som fruarna från anne dazumai träffar man ej mer på. Deras stola. förnäma hållning. noga aktgivande på varje deras rörelse och deras sätt spetsa mun för att tala förnämnt träffar man dessbättre ej mera. Årekarleken satt i högsäte och den lille grabb som sprang omkring i krafttygsbyxor med stora träskeor på fötterna fick vara god hålla sig på vederbörligt avstånd, än om han tillhörde tjocka släkten.

Malmö Borgarskola var vid den tiden inrymd i Östra Folkskolan och i den var jag elev. I Östra Skolans fanns även inrymd en s.k. halvåtgångsskolas vars elever halva dagen arbetade på fabrik. När snö fallit voro Borgarskolans elever fiender för halvåtgångsskollarsen och ständiga bombardement med snöbollar ägde rum var helst våra vägar möttes om ensamma eller i grupper. Det gällde inga harmlösa bataljer utan strid på bistert allvar. Helt oblodiga voro våra strider icke nällier ty ofta blödde näsorna.

Tvorne mina kamrater vågade ej gå ensamma till skolan under snöbolls- krigens tid utan väntade på mig om mornarna för att få mitt försvar över vilket förtröende jag var stolt och vilket dessutom ökade mitt mod och min djärvhet. Respektive lärare togo vanligen deras disciplinars parti och gladda sig åt deras segrar.

11

No. 8171:3

Ja. Möllebacken kallades mitt barnoms paradis . ty sedd ifrån norr, öster och söder låg möllan på en backe. Medan inkörslan var plan i nivå med gatan. Pojkarna i trakten omkring hade serma sin lekplats kring möllan . När det om somrarna ofta var vindstilla länge betraktade vi möllan som ett fartyg med foten som skrov och vingarna som mast och der kletrades och manövrerades vådeliga. Ända upp till toppen av den vinge som pekade i zenith våggrade vi oss . ofta med många åskådare från gatan som vi antogo som beundrare av våra bravader.

När stenarna skullombäckas gick det så till att en mäktig grov tross kastades runt axeln och om den övre stenen, den s. k. löparen, så förbunddes vingarna med en lina med vars hjälp de sattes i rörelse genom skjutning å vingarna och dragning i linorna och på så sätt vändes inne i kvarnen stenen om och skjöts till sidan av den undre stenen den s. k. "liggeraren" så att båda kunde komma åt att hacka. Då hade jag ett nöje i att vara med . och göra vad nyttja jag kunde.

Ibland kom "möllebyggeraren för att göra en ny vinge eller en ny axel. Hans yrke beunnrade jag redan så ung jag var, särskilt hans förmåga att få den rätta svängsen på vingarna, lika på alla. När så den nye vingen eller den nye axeln vore färdiga och det gälde hissa upp då blev det liv och leverne och då följde jag med beundran manövrerna. ty der gälde det att förstå sin sak och vara praktisk och min beundran för möllebyggeraren var stor der han kommenderade, skrek och min beundran för fungerade det hela "programmet" och utan missöden. Vad slags anordningar man hade för att hissa upp exempelvis en axel vars vikt jag ej vågar angiva, men säkerligen utgjorde över ett ton , minns jag inte , men att de vore primitiva i jämförelse med de anordning som nu stå till buds är säkert.